

Отже, формування фахівця не є прерогативою виключно філософії, радше це «міждисциплінарне комплектування».

Література:

1. Міністерство освіти і науки України. Затверджені стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzheni-standarti-vishoyi-osviti> (Дата звернення: 13.07.2021).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-120-6-26>

ЕТНОДИЗАЙН ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Дяченко А. В.

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри промислового дизайну і комп'ютерних технологій
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і
дизайну імені Михайла Бойчука
м. Київ, Україна*

Національна культура, маючи високий виховний та освітній потенціал, виступає потужним чинником розвитку людини, її соціалізації, індивідуалізації, етнокультурної ідентифікації. Універсальність національної культури як феномену інтегрує досягнення українського народу та має особливості гармонійного саморозвитку, вимагає такої соціокультурної організації суспільства, яка б сприяла системному духовно-культурному розвитку кожної особистості. Зміни у сприйнятті, осмисленні та впровадженні національних культурних надбань і регіональних особливостей у художньо-проектну практику ХХІ ст. висувають як першочергові завдання пошуки українського національного стилю. Стиль – це усталена система, яка виражається в наявності визначених рис у творах образотворчого й декоративного мистецтва, архітектури, дизайну, прикладної графіки певного історичного періоду. Найбільш наочні ознаки – своєрідність композиційних схем, засобів побудови форми, кольірних сполучень, елементів декору, використаних матеріалів [1, с. 144].

На думку вченої Л. Корницької, етнодизайн – це проектна діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певного етносу. Етнічний дизайн відповідає змістовим та естетичним характеристикам конкретної етнокультури, використовує національний колорит, характерний для традицій того чи іншого народу [3, с. 84].

А. Бровченком етнодизайн називає, як один з напрямів сучасного мистецтва, що став культурним феноменом суспільного буття ХХ ст. і не втрачає своєї актуальності й на початку третього тисячоліття. Етнодизайн, з його точки зору, це трансформація елементів національної культури, зокрема декоративно-вжиткового мистецтва (форм, орнаментів, колористики, традиційних технік тощо) в сучасні промислові вироби [2, с. 9].

Аналізуючи історичний досвід етнодизайну в освітньому середовищі, ми можемо відмітити, що проблема повноцінного використання етнодизайну не є новою. Особливо значущим виявився теоретико-емпіричний досвід Готфріда Земпера (1803–1879), видатного німецького архітектора, інженера, теоретика мистецтва, педагога, праці якого вплинули на становлення і розвиток теорії художнього формотворення кінця ХІХ ст. Ним були сформульовані конкретні пропозиції щодо шляхів реформування художньо-промислової освіти на підґрунті системних досліджень у галузі прикладного мистецтва [6, с. 7].

Подальше становлення етнодизайну в Україні відбувалося на підґрунті народних художніх промислів, маючи на меті переосмислення традиційних етнічних особливостей і використання етномотивів у художньо-промислових виробках, зберігаючи національну культурну своєрідність та формуючи нову етностилістику. Особливою рисою початку ХХ ст. було постійне тяжіння провідних майстрів до суто національних традицій, пластичних мотивів, символічних образів (В. Кричевський, Г. Нарбут, М. Бойчук та ін.). Давні національні традиції та символіка народного мистецтва ставали підґрунтям для створення ознак українського промислового мистецтва, наприклад, В. Кричевський знайшов своєрідне графічне вирішення книжкової обкладинки із використанням народного орнаменту. Г. Нарбут плідно працював із старослов'янськими елементами в галузі чорно-білої книжкової графіки і в плакатному мистецтві, де виявилось органічне поєднання гарнітури шрифту, кольору та орнаменту. М. Бойчук і С. Налепінська стояли при витоках українського графічного дизайну та «пішли в шуканні оформлення своїх проектів ще далі, до візантійської доби мистецтва на наших землях» [7, с. 20]. І. Падалка, учень М. Бойчука, втілював його принципи при підготовці художників-

графіків у Харківському регіоні. Дослідниця творчості бойчукістів Л. Соколюк зазначає, що в його книжковій графіці та плакатах зберігаються традиції і національні риси старої української гравюри, вибійки, лубка, вишивки й розпису (орнаментика, аналогії зі шрифтами давньоруських літописів) [7, с. 79].

В Україні термін «етнодизайн» з'явився на зламі ХХ і ХХІ ст. М. Станкевич переконаний, що його можна розглядати як стилістику проектування або метод фольклоризації, проте дослідник все ж таки зазначає, що дизайн і народне мистецтво мають однакову логіку основних рівнів формоутворення: 1) функціональний; 2) технологічний; 3) антропомасштабний; 4) просторовий; 5) семіотичний рівні. Досвідчений народний майстер своєю уявою поєднує всі необхідні якості в єдине ціле і в результаті народжуються предмети логічні, зручні, конструктивні та досконалі. Саме в цих предметах виступає вміння майстра синтезувати форму, залежно від її функціонального застосування. Митець засвідчує, що останній семіотичний рівень аж ніяк не є останнім за своїм значенням. Семіотичні форми у народному мистецтві виражені через архаїчні мотиви орнаменту, що ще раз підкреслює незаперечні зв'язки дизайну з традиційною культурою. Існує можливість та перспективи розвитку українського дизайну шляхом засвоєння національних етномистецьких ідей і традицій [7, с. 129].

Отже, етнодизайн виник як альтернатива до технократизму сучасного життя й зумовлений прагненням до збереження і відродження української культури, а також формуванням національної моделі дизайну на народних художніх традиціях [4, с. 13]. Тому етнодизайн необхідно розглядати як художньо-проектну діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певних етносів. В етнодизайні поєдналися декоративно-ужиткове мистецтво та сучасні художньо-промислові технології. Україна є одним із найбільших осередків дизайнерської культури на пострадянському просторі, має багаті етнокультурні традиції та належить до європейської спільноти [5, с. 107].

Етнодизайн ми розуміємо, як дизайн-продукт, створений з використанням стилізації етнокультурних мотивів. Розвиток етнодизайну в структурі світового дизайну і вивчення художньо-культурної спадщини України має для суспільства велике значення: виробляються і формуються моральні та естетичні погляди, розвивається почуття патріотизму та відданості до рідної культури, виховується художній смак у студентів – майбутніх фахівців, педагогів, дизайнерів. Етнодизайн зміцнить любов і повагу до рідної культури, оскільки він

відіграє значну роль не тільки в світі мистецтва, але і в науковому середовищі.

Література:

1. Антонович Є. А. Етноренесанси в культурі ХХ ст. та їхні етнодизайнерські виміри. Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст: збірн. наук. праць. Полтава: ПНПУ, 2015. 7–11 с.
2. Бровченко А. І. Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2011. 21 с.
3. Корницька Л. А. Використання елементів етнодизайну у підготовці фахівців швейного профілю. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2008. № 4. 82–92 с.
4. Косів В. М. Національні моделі і глобалізація графічного дизайну: автореф. дис... канд. мист. Харків, 2003. 20 с.
5. Сиваш І.О. Теоретико-методологічні підходи до розуміння етнодизайну на сучасному етапі культури творчості. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2016. № 2. С. 105–109.
6. Силко Р.М. Розвиток методики прикладного мистецтва Готфрідом Земпером у художньо-промислових школах Західної Європи (друга половина ХІХ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 05.01.03. Київ, 2002. 23 с.
7. Соколюк Л. Графіка бойчукістів: монографія. Харків; Нью-Йорк: Видавництво М.П. Коць, 2002. 224 с.